

УДК 81'373.111

к. пед. н. Радченко Т. А.

Дніпровський державний технічний університет (м. Кам'янське), Україна
tetiana.rad4@gmail.com ORCID ID: 0000-0002-9123-8780 Journal ID:3498

**АБРЕВІАЦІЯ У СИСТЕМІ СЛОВОТВОРУ НЕОЛОГІЗМІВ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ
ЛЕКСИЧНИХ СКОРОЧЕНЬ**

к. пед. н. Радченко Т. А.

Днепровский государственный технический университет
(г. Каменское), Украина tetiana.rad4@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-9123-8780 Journal ID:3498

**АББРЕВИАЦИЯ В СИСТЕМЕ СЛОВООБРАЗОВАНИЯ
НЕОЛОГИЗМОВ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА И ОСОБЕННОСТИ
ПЕРЕВОДА ЛЕКСИЧЕСКИХ СОКРАЩЕНИЙ**

Candidate of Pedagogical Sciences Radchenko T. A.

Dniprovsky State Technical University (Kamianske), Ukraine tetiana.rad4@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-9123-8780 Journal ID:3498

**ABBREVIATION IN THE SYSTEM OF WORD FORMATION
OF NEOLOGISMS OF THE ENGLISH LANGUAGE AND
PECULIARITIES OF LEXICAL ABBREVIATIONS TRANSLATION**

Розглядається аббревіація як механізм формування лексичних інновацій, що є одним із найбільш продуктивних способів поповнення словникового складу англійської мови.

Зазначено, що виникненню скорочень в англійській мові сприяють дві групи чинників: мовні (лінгвістичні) та позамовні (екстралінгвістичні).

Відібрані зі словника інновацій англійської мови початку XXI століття лексичні скорочення було розподілено на наступні групи: аббревіатури, усічення та телескопізми (контамінації).

Детально розглянуто аббревіатури: наведено приклади утворення ініціалізмів, які представлені початковими буквами скорочуваних компонентів словосполучень чи складних слів; акронімів, що представляють собою послідовність звуків, позначених початковими літерами, які читаються як звичайне слово (у межах дослідження дана група неологізмів-акронімів виявилась найчисельнішою) та фонетичних аббревіацій (у котрих семантика об'єкта, чия назва скорочується, закладена в самій формі).

Розглянуто усічення як спосіб словотворення, заснований на скороченні твірної основи за типом аббревіатури без урахування стику морфем.

Також підкреслено, що у сучасній англійській мові набувають розповсюдження складені скорочення зі скороченою першою частиною вихідного словосполучення, на кшталт e-soup, m-government тощо.

Зазначено, що численну частину складноскорочених слів сучасної англійської мови становлять телескопізми. Телескопізми класифіковано за продуктивними моделями їх

формування. Акцентується, що переважають гаплогічні телескопізми, тобто утворені шляхом накладення друг на друга загального елемента.

Наведені приклади лексичних скорочень сучасної англійської мови подано з перекладом. Наголошено на доцільності використання описового перекладу як найефективнішого способу для передачі значення нової у мові лексичної одиниці.

Ключові слова: неологізм, аббревіація, словотвір, лексичні скорочення, телескопізми.

Рассматривается аббревиация как механизм формирования лексических инноваций, что является одним из самых продуктивных способов пополнения словарного состава английского языка.

Отмечено, что возникновению сокращений в английском языке способствуют две группы факторов: языковые (лингвистические) и внеязыковые (экстралингвистические).

Отобранные из словаря инноваций английского языка начала XXI века лексические сокращения были распределены на следующие группы: аббревиатуры, усечения и телескопизмы (контаминации).

Детально рассмотрены аббревиатуры: приведены примеры образования инициализмов, которые представлены начальными буквами сокращаемых компонентов словосочетаний или сложных слов; акронимов, представляющие собой последовательность звуков, обозначенных начальными буквами, которые читаются как обычное слово (в рамках исследования данная группа неологизмов-акронимов оказалась самой многочисленной) и фонетических аббревиаций (в которых семантика объекта, чье название сокращается, заложена в самой форме).

Рассмотрено усечение как способ словообразования, основанный на сокращении образующей основы по типу аббревиатуры без учета стыка морфем.

Также подчеркнуто, что в современном английском языке приобретают распространение составные сокращения с сокращенной первой частью исходного словосочетания, например, *e-soup*, *m-government* и тому подобное.

Отмечено, что многочисленную часть сложносокращенных слов современного английского языка составляют телескопизмы. Телескопизмы классифицированы по продуктивным моделям их формирования. Акцентируется, что преобладают гаплогічні телескопізми, то есть образованные путем наложения друг на друга общего элемента.

Приведенные примеры лексических сокращений современного английского языка представлены с переводом. Отмечена целесообразность использования описательного перевода как эффективного способа для передачи значения новой в языке лексической единицы.

Ключевые слова: неологизм, аббревиация, словообразование, лексические сокращения, телескопизмы.

Abbreviation is considered as a mechanism of formation of lexical innovations, which is one of the most productive ways of replenishing the vocabulary of the English language.

It is emphasized that abbreviation greatly extends the derivative capabilities of vocabulary of the language.

It is noted that the emergence of abbreviations in the English language is facilitated by two groups of factors: linguistic and extra-lingual.

Emphasis is placed on classifying abbreviations in linguistics by different principles.

The article deals with lexical abbreviations, which include abbreviations, truncations and telescopes (contamination). Lexical abbreviations were selected from the Dictionary of the English language innovations at the beginning of the 21st century.

The abbreviations were examined in detail. Examples are given of the formation of: initialisms, represented by the initial letters of the abbreviated components of phrases or compound

words; acronyms, which are a sequence of sounds denoted by the initial letters that are read as a common word (within the study, this group of neologisms-acronyms appeared to be the most numerous) and phonetic abbreviations (in which the semantics of the object whose name is facilitate abbreviated, are embedded in the form itself).

Truncation is considered as a way of word formation, based on the reduction of a forming word stem by the type of abbreviation without taking into account the junction of morphemes. Examples of truncated words are given with explanation of their formation and translation. It is noted that the distinctive feature of truncation is the reduction of their stylistic color.

It is also emphasized that in modern English complex abbreviations with the abbreviated first part of the original phrase, such as e-coup, m-government, etc., are becoming more common.

It is noted that many of the complicated short words of modern English are telescopes which contribute to linguistic economy. They are classified by productive models of their formation. Four models of telescope formation are distinguished: telescopic words consisting of truncated elements of compound words; telescopic words consisting of the complete stem of the first word with the truncated stem of the second word; telescopic words consisting of the truncated stem of the first word with the complete stem of the second word; haplological telescopes (superposition of a common element). It is underlined that among the examples given, haplological telescopes prevail.

Examples of lexical abbreviations in modern English are provided with translation. Newly formed lexical abbreviations do not have translation equivalents in the Ukrainian language. Emphasis is placed on the desirability of using descriptive translation as the most effective way to convey the meaning of the new lexical unit in the language.

Key words: neologism, abbreviation, word formation, lexical abbreviations, telescopes.

Актуальність проблеми. Сьогодні аббревіація як механізм формування лексичних інновацій є одним із найбільш продуктивних та динамічних способів поповнення словникового складу англійської мови.

Абревіація тлумачиться науковцями як така, що «надає новим назвам і визначенням коротшу та ущільненішу форму при повному збереженні значення цих лексичних одиниць, заощаджуючи час надходження інформації» [2, с. 87]. Наступне визначення даного лінгвістичного явища пропонує Т. Сергєєва: «аббревіація – довільний процес скорочення найменування будь-якого об'єкта, а аббревіатура – результат цього процесу: штучно введена (державою, відповідною установою, автором і т. д.) номінаційна скорочена одиниця» [6, с. 176]. На думку Н. Глушук, «аббревіація виконує специфічні, характерні лише для неї завдання – значною мірою розширює дериваційні можливості лексики, і в цьому її цінність. Відмова від використання аббревіатур привела б до непомірного розростання текстів» [2, с. 88].

Даний спосіб словотворення є цікавим об'єктом для дослідження, оскільки відображає сучасні тенденції розвитку мови. Актуальність нашого дослідження пов'язана з активізацією процесу утворення нових лексичних скорочень та високим ступенем їх представленості в системі мови. Вони характеризуються складністю та багатоаспектністю, що обумовлює необхідність їх детального вивчення та пошуку нових шляхів лінгвістичного аналізу.

Аналіз останніх наукових досліджень. Проблема вживання лексичних скорочень у мовленні не нова в науковій літературі. Окремі аспекти досліджуваного явища перебували в колі наукових інтересів як українських, так і зарубіжних учених (З. Алікулов, І. Арнольд, О. Бірюкова, В. Борисов, І. Варфоломєєва, Д. Василенко, Є. Волошин, Н. Глушук, Ю. Горшунов, О. Дзюбіна, Ю. Зацний, Л. Зубова, О. Костеріна, О. Кубрякова, Х. Марчанд (H. Marchand), Р. Могілевський, Г. Почепцов, Н. Ракітіна, К. Санден (K. Sunden), Л. Сапогова, М. Сегаль, Т. Сергєєва, Дж. Стерн (G. Stern), Ю. Хуснулліна, Л. Чумак, А. Янков та ін.).

Зазначимо, що у вітчизняних та зарубіжних дослідженнях немає єдиного визначення для даного поняття: скорочення, скорочена одиниця, аббревіатура, аббревіація, усічення, в англійській мові – abbreviation, abridgement, ellipsis, short forms of word, shortening, contraction тощо.

Метою нашої роботи є визначення ролі аббревіації як механізму формування лексичних інновацій у словниковому складі сучасної англійської мови та з'ясування особливостей перекладу скорочених одиниць.

Об'єкт дослідження – неологізми сучасної англійської мови.

Предмет дослідження – лексичні скорочення та особливості їх перекладу.

Емпіричним матеріалом нашого дослідження слугували англомовні лексичні скорочення, отримані

шляхом суцільної вибірки зі словника інновацій англійської мови початку ХХІ століття [4].

Виклад основного матеріалу дослідження.

Виникненню скорочень в англійській мові сприяють дві групи чинників: мовні (лінгвістичні) та позамовні (екстралінгвістичні). Як зауважують мовознавці, перша група зумовлена «тенденцією до моносилабізму (в англійській мові фонетичні процеси привели до підвищення питомої ваги однокладових слів), а також впливом розмовної мови на літературну» [1, с. 253]. До другої групи факторів належить «стрімкий темп розвитку науки і техніки, пов'язане з цим намагання передати компактно та стисло нові поняття, що виражаються складними словами і словосполученнями, широке використання нових засобів зв'язку, необхідність економії часу та енергії» [1, с. 253].

У лінгвістиці скорочення класифікують за різними принципами. Традиційно, за способом реалізації у мовленні, їх поділяють на графічні (скорочення слова в писемному мовленні) та лексичні (скорочення слова у сфері усного спілкування). У межах нашого дослідження розглянемо детальніше лексичні скорочення сучасної англійської мови.

У результаті аналізу з'ясовано, що до лексичних скорочень належать аббревіатури, усічення та телескопізми (контамінації).

Абревіатури, в свою чергу, поділяються на ініціалізми, акроніми та фонетичні аббревіації.

Ініціалізми представлені початковими буквами скорочуваних компонентів словосполучень чи складних слів [3, с. 309]:

CPA (**c**ontinuous **p**artial **a**ttention) – зосередження уваги на основному завданні (тоді як інші завдання можна також виконувати, якщо виникне сприятлива ситуація чи з'являться вагомі причини);

CWS (**c**elebrity **w**orship **s**yndrome) – надзвичайне, іноді нездорове захоплення та інтерес до знаменитостей;

DNDO (**D**omestic **N**uclear **D**etection **O**ffice) – спеціально створений в США досліджувально-виконавчий орган по виявленню ядерних міні-зарядів;

DNI (**D**irector of **N**ational **I**ntelligence) – директор єдиного національного розвідувального управління США;

RDI (**r**epetitive **d**riving **i**njury) – відчуття болю після управління автомобілем, зумовлене незручністю пози та невдало обладнаним місцем для водія.

Акроніми представляють собою послідовність звуків, позначених початковими літерами, які читаються як звичайне слово [3, с. 309]:

BANANA (**b**uild **a**bsolutely **n**othing **a**nywhere **n**ear **a**nyone) – незгода певних осіб з плануванням будівництва споруд, які шкодять і людям, і довкіллю;

BOGOF (**B**uy-**O**ne-**G**et-**O**ne-**F**ree) – торгівельна практика, за якої покупець отримує безкоштовно додаткову кількість купленого товару;

CAVE (**c**itizens **a**gainst **v**irtually **e**verything) – люди, які традиційно виступають проти планів поліпшення різних аспектів інфраструктури в їхньому регіоні;

COTU (**c**enter **o**f **t**he **u**niverse) – людина егоцентристських та егоїстичних поглядів;

DOMA (**D**efense **o**f **M**arriage **A**ct) – Закон про захист традиційно закріплених принципів різностатевих шлюбів;

NOPE (**N**ot **o**n **P**lanet **E**arth) – протистояння спорудженню приватних будівель, які шкодять довкіллю;

NOTE (**N**ot **o**ver **t**here, **e**ither) – особа, яка виступає проти приватних забудов та інших будівельних проектів на території її проживання і не погоджується ні на які компроміси;

NUMBY (**N**ot **u**nder **m**y **b**ack **y**ard) – рух проти розміщення небезпечних об'єктів, речовин під помешканням;

PETA (**P**eople for the **E**thical **T**reatment of **A**nimals) – спілка людей, які виступають за гуманне відношення до тварин;

SEVIS (**S**tudent and **E**xchange **V**isitor **I**nformation **S**ystem) – інформація про іноземних студентів і вчених у США (для федеральної комп'ютеризованої системи контролю за ними);

SMUM (**S**mart, **M**iddle-**C**lass, **U**ninvolved, **M**other) – жінка, яка вважає, що материнство і виховання дітей є надто обтяжливим, нецікавим заняттям і аж ніяк не обов'язком.

Наголосимо, що у межах нашого дослідження дана група неологізмів-акронімів виявилась найчисельнішою. Як зазначають вітчизняні дослідники, такі неологізми «створюються, як правило, з урахуванням «символічного ефекту», в якості прикладу такого символізму наводячи недавно створений акронім PAWS (**P**ublic for **A**nimal **W**elfare **S**ociety) [4, с. 22].

Фонетичними аббревіаціями є такі, у котрих семантика об'єкта, чия назва скорочується, закладена в самій формі [3, с. 309]:

B2B (**b**usiness-**to**-**b**usiness) – термін, який вживається для визначення такого бізнесу, коли одна компанія забезпечує товарами, послугами іншу;

B2B2C (**b**usiness-**to**-**b**usiness-**to**-**c**onsumer) – електронна торгівля за схемою «від одного ділового підприємства до іншого і до споживача»;

C4IST (**c**ommand, **c**ontrol, **c**omputers and **c**ommunications, **i**ntelligence, **s**urveillance and **t**argeting) – аббревіатурне позначення чинників, які відіграють вирішальну роль у сучасній «мережево-центричній війні»;

C2B2C (**c**onsumer-**to**-**b**usiness-**to**-**c**onsumer) – електронна торгівля, торгівля за схемою «від одного споживача через ділове підприємство до іншого споживача»;

C2C (**c**onsumer-**to**-**c**onsumer) – електронна торгівля за схемою «від одного споживача до іншого».

Способом словотворення, який базується на скороченні твірної основи без урахування стику морфем є усічення, що ілюструють наступні приклади:

celeb (v) ← *celebrity* (n) – запрошувати знаменитостей (на форум, фестиваль і т.п.); посилати листівку відомій особі; використовувати популярне ім'я для реклами. Окрім усічення у даному прикладі використано також морфолого-синтаксичний словотвір (перехід однієї частини мови в іншу);

comped (n) ← *complimentary* + *ed* – багата людина, яка може найняти когось для виконання роботи для неї (у даному прикладі спостерігається явище субстантивзації – перехід прикметника в іменник з додаванням форманта *ed.*);

apps ← *applications* – додатки, автоматизовані програмні засоби (вживання іменникового скорочення у множині);

anchor ← *anchorman* – оглядач новин, який координує теле- чи радіопрограми.

Особливістю усічення, як зауважує О. Дзюбіна, є «зниження їх стилістичного забарвлення і, відповідно, їх використання обмежується рамками розмовної мови» [3, с. 310].

Також підкреслимо, що у сучасній англійській мові набувають розповсюдження складені скорочення зі скороченою першою частиною вихідного словосполучення:

i-biology – нинішній етап розвитку біології з властивим їй широким застосуванням інформаційної техніки;

e-coup – «електронний переворот» – можливий державний переворот, спровокований інформацією загрозливого для безпеки країни змісту, яка розповсюджується через комп'ютерну мережу;

m-government – доступ рядових громадян до структур державного і місцевого управління шляхом надсилання цими громадянами листів електронною поштою й іншими засобами телекомунікації;

p-book (*paper book*) – «матеріальна» (паперова), а не «електронна» книга.

Останнім часом значно зросла роль телескопії в творенні неологізмів, яку лінгвісти тлумачать як «такий спосіб словотвору, який є злиттям двох (або більше) усічених основ або злиття повної основи з усіченою, в результаті якого утворюється нове слово, яке повністю або частково поєднує значення всіх його структурних компонентів» [7].

Телескопізми, що сприяють мовній економії, становлять численну частину складноскорочених слів сучасної англійської мови [5]. У результаті аналізу з'ясовано, що продуктивними моделями формування телескопізмів є наступні:

1) Телескопні слова, які складаються з усічених елементів складних слів:

chugger < *ch(arity)* + *(m)ugger* – людина, яка збирає гроші на благодійні цілі на вулиці;

cosmeseutical < *cosme(tics)* + *(pharma)ceutical* – виріб косметики, який сприяє омолодженню шкіри та її лікуванню; препарат, який поєднує лікувальні інгредієнти з косметичними;

rumint < *rum(our)* + *int(elligence)* – розвідувальні дані, які отримані з ненадійних джерел (зі слухів, пліток);

2) Телескопні слова, які складаються з повної основи першого слова з усіченою основою другого слова:

blogebrity < *blog* + *(cel)ebrity* – відомий і популярний укладач інтернет-журналів;

celloholic < *cell* + *(alc)oholic* – особа, яка надмірно захоплена мобільним зв'язком;

Googleverse < *Google* + *(uni)verse* – веб-сайти, тематичні новини та інші матеріали зареєстровані у системі пошуку Гугл;

gripesite < *gripe* + *(web)site* – веб-сайт для скарг і нарікань споживачів на якість продукції;

scratchiti < *scratch* + *(graff)iti* – графіті, які нашкрябують на вікнах та на інших поверхнях;

3) Телескопні слова, які складаються з усіченої основи першого вихідного слова з повною основою другого слова:

intellidating < *intelli(gent)* + *dating* – надання переваги інтелектуальному розвитку в період залицяння;

poliblogger < *poli(tician)* + *blogger* – політик, який систематично вивчає Інтернет-журнали (для того, щоб знати думку людей про певну проблему);

politickle < *poli(cy)* + *tickle* – брати участь в політичних дискусіях, виявляючи неупередженість та високе почуття гумору;

4) Гаплогічні телескопізми (накладення друг на друга загального елемента):

celebutard < *celebuta(nte)* + *(re)tard* – відома особа, яка не відзначається особливим інтелектом;

emoticon < *emoti(on)* + *icon* – умовний малюнок-символ на моніторі комп'ютера, який передбачає настрій 'електронного' співбесідника;

fratire < *frat(ernity)* + *(sa)tire* – літературний жанр, який віддзеркалює світогляд молодих людей;

giraffiti < *giraff(e)* + *(g)raffiti* – написи на стінах, парканах і т.п., зроблені надзвичайно великими літерами;

globesity < *globe* + *obesity* – всесвітня епідемія ожиріння;

illegimmigrant < *illegi(timate)* + *immigrant* – незаконнонароджена дитина нелегальних іммігрантів;

militainment < *milita(ry)* + *(enter)tainment* – висвітлення воєнних дій або життя військових на телебаченні;

paperaZZi < *paper* + *(para)raZZi* – журналісти і репортери бульварної преси, які переслідують відомих людей для здобуття сенсаційних повідомлень.

У результаті дослідження з'ясовано, що група, до якої входять гаплогічні телескопічні одиниці, є найпродуктивнішою моделлю їх формування.

З огляду на наведені приклади, підкреслимо, що новоутворені лексичні скорочення не мають еквівалентів перекладу в українській мові, тому описовий переклад є найефективнішим способом розкриття їх значення. Але зауважимо, що за допомогою описового перекладу можна

перекласти будь-який неологізм, проте невирішеною залишається проблема лаконічності перекладу.

У **висновках** зазначимо, що продуктивність аббревіації як одного із способів у сучасному словотворі англійської мови пояснюється зручністю вимови та економією мовних засобів, надзвичайно ефективним засобом стиснення довгих термінологічних словосполучень. Але аббревіації-неологізми сучасної англійської мови є одним з найбільш важких для розуміння і перекладу елементів англومовних спеціальних текстів.

Бібліографія

1. Василенко Д. В. Скорочення як спосіб словотворення в системі англومовної військової лексики. *Наук. вісн. Волинського держ. ун-ту: Зб. наук. ст. Філологічні науки*. Луцьк: ЛДУ. 2007. С. 253-258.
2. Глушук Н. М. Прагма-семантичні особливості аббревіацій у сучасній англійській мові. *Наук. вісн. Волинського нац. ун-ту ім. Л. Українки*. Луцьк, 2011. № 3 : *Філологічні науки. Мовознавство*, Ч. 2. С. 87-92. URL : <http://esnuir.eenu.edu.ua/handle/123456789/4144>.
3. Дзюбіна О. І. Скорочення як спосіб утворення неологізмів в сучасній англійській мові (на матеріалі англومовних інтернет-видань та форумів в молодіжних соціальних мережах). *Вісник Житомирського держ. ун-ту ім. І. Франка. Житомир, 2014. Вип. 3 (75). Філологічні науки*. С. 309-312. URL : <http://eprints.zu.edu.ua/13819/1/309-312.pdf>.
4. Зацний Ю. А. Інновації у словниковому складі англійської мови початку ХХІ століття : англо-укр. словник / Ю. А. Зацний, А. В. Янков. Вінниця : Нова книга, 2008. 306 с.
5. Радченко Т.А. Телескопія як один із способів у сучасному словотворі англійської мови. *Славута : зб. наук. праць*. 2016. № 10. С. 57-61.
6. Сергеева Т. С. Аббревиатура в системе лексических сокращений. *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. Тамбов : Грамота, 2013. № 6 (24). Ч. 2. С. 174-179. URL : www.gramota.net/materials/2/2013/6-2/47.html.
7. Чумак Л. М. Структурно-семантичні характеристики телескопних слів: URL : <http://eprints.zu.edu.ua/494/1/00chlmts.pdf>.